

Vācijas mežsaimnieku un vides aktīvistu cīņas senāk un šobrīd

Avoti: Latvijas Mežu sertifikācijas padome un Vācijas informācijas vietnes

Attiecības starp dabas aizsardzības aktīvistiem un mežsaimniekiem Vācijā kopš 1945. gada ir attīstījušās no pēckara industrializācijas un kokmateriālu ieguves prioritātes līdz dziļi polarizētam konfliktam par mežu lomu klimata krīzes apstākļos. Šīs attiecības raksturo pastāvīga cīņa starp ekonomiskajām interesēm un ekoloģisko nepieciešamību saglabāt bioloģisko daudzveidību politisko uzstādījumu fonā.

Atjaunošana un monokultūru dominance 1945–1970

Pēckara gados Vācijā izjuta vispārēju koksnes deficītu un pēc Otrā pasaules kara vāciešiem bija nepieciešams milzīgs daudzums koksnes sabiedroto reparācijām un sagrauto pilsētu atjaunošanai. Lai ātri atjaunotu izstrādātās mežu platības, mežsaimnieki masveidā stādīja ātraudzīgās egles un priedes. Veidojās egles monokultūru platības. Dabas aizsardzības kustība šajā periodā bija vāja un nespēja cīnīties pret meža nozari ka tas ir mūsdienās..

Zaļā aktīvisma uzplaukums

1980. gados Vācijas sabiedrību pārņēma masveida satraukums par mežu bojāeju rūpniecisko izmešu un skābo lietu dēļ. Mediju virsraksti un saceltā aizliedza, piemēram, žurnālā *Der Spiegel*, mobilizēja sabiedrību. Šī krīze radīja modernu dabas aizsardzības kustību un veicināja Zaļo partijas - *Die Grünen*, ietekmes pieaugumu. Aktīvistu tieši vainoja mežsaimniekus par neizturīgu monokultūru veidošanu, kas esot padarījušus mežus neaizsargātus. Spiediena rezultātā valdība ieviesa stingrus standartus pret gaisa piesārņošanu rūpniecībā. Vācijā sāka arī veidot nacionālos parkus. Aktīvistu pieprasīja aizliegt saimniecisko darbību lielās teritorijās. Tas izsauca asu mežsaimnieku pretestību, baidoties par darbavietu un ienākumu zaudēšanu. Mežsaimniecības sektors sāka atzīt iepriekšējās kļūdas un uzsāka pakāpenisku monokultūru pārveidošanu par jaukiem lapu koku

mežiem, taču aktīvisti, protams, šo procesu uzskatīja par pārāk lēnu.

Aktuālākās problēmas šobrīd

Pēdējā laikā konflikts ir saasinājies un eksperti dēvē par "Meža miršanu 2.0" jeb *Waldsterben 2.0*, jo klimata pārmaiņu ietekmē Vācijas meži piedzīvo dramatisku krīzi. Sausuma viļņu dēļ egļu monokultūras ir masveidā gājušas bojā egļu mizgraužu dēļ. Mežsaimnieku uzsver, ka inficētie un mirušie koki ir nekavējoties jāizvāc ar tehniku veicot sanitārās circes, lai glābtu koksnes vērtību un ierobežotu kaitēkļus. Aktīvistu pozīcija ir pretēja - miruši koksne esot jāatstāj mežā. Tā nodrošinot ēnu, saglabājot mitrumu augsnē un kalpo kā dzīvotne bioloģiskajai daudzveidībai. Smagā tehnika tikai sablīvē izžuvušo augsni. Ļoti līdzīgās domās ir arī Latvijas ekoaktīvisti, aizmirstot (vai nesaprotot) ka šādi "mizgraužu perēkļi" ir ārkārtīgi bīstami vēl neskartajām mežu platībām...

Konflikts par 5% neskarto mežu mērķi un citas problēmas

Vācijas Nacionālajā bioloģiskās daudzveidības stratēģijā ir noteikts mērķis 5% no visiem mežiem pilnībā izslēgt no saimnieciskās darbības un ļaujot tiem attīstīties dabiski. Privātie mežu īpašnieki, kuri pārvalda gandrīz pusi Vācijas mežu un meža nozare tam aktīvi pretojas, norādot uz koksnes kā atjaunojamā resursa trūkumu un zaudējumiem. Ekoaktīvisti savukārt pieprasa šo procentu palielināt, lai glābtu ekosistēmas. Kompromiss pagaidām izskatās kā "neiespējamā misija".

Pēdējos gados masveida mežu bojāejas dēļ Vācijas meži no oglekļa piesaistītāja ir kļuvuši par oglekļa avotu. Vides aktīvisti pieprasa radikāli samazināt koksnes biomasas apjomu enerģētikā un ierobežot mežizstrādes apjomus, lai ļautu mežiem uzkrāt CO₂. Turpretim mežsaimnieki pilnīgi pareizi uzsver, ka koksnes izmantošana būvniecībā aizstāj tādus CO₂ ietilpīgus materiālus kā cementu un tēraudu.

Radikālas ekoaktīvistu protesta formas Vācijā

Spilgts mūsdienu konflikta piemērs ir t.s. "mežu okupācijas", piemēram, *Hambacher Forst* vai *Dannenröder Forst*, kur aktīvisti būvē mājiņas kokos, lai nepieļautu mežizstrādi ogļu ieguvei vai automaģistrāļu būvniecībai. Šādas akcijas bieži beidzas

iesaistoties policijai, kas turpinās ar tiesvedībām, demonstrējot dziļu plaisu starp valsts ekonomiskajām prioritātēm un jauno vides aktivistu paaudzi, kas neizprot (un nemaz nevēlas izprast) kā darbojas ekonomika un kā nodrošināt iedzīvotājus ar visu nepieciešamo.

Konflikti un tiesiskais regulējums Vācijas mežsaimniecībā pēdējos gados ir sasnieguši kulmināciju. Galvenais dzinulis visā valstī ir federālā līmeņa Federālā meža likuma reforma un Eiropas Savienības Dabas atjaunošanas regula, kas paredz stingrākus ekoloģiskos ierobežojumus, aizliegumus kailcirtēm un prasības bioloģiskajai daudzveidībai. Vācijas mežu īpašnieki, kas apvieno simtiem tūkstošu ģimenes un pašvaldības, šīs izmaiņas uztver kā tiešu apdraudējumu savām tiesībām uz īpašumu un neatkarīgu saimniekošanu. Tomēr katrā reģionā — Bavārijā, Švarcvaldē (Bādenē-Virtembergā) un Saksijā — šī cīņa izpaužas ar atšķirīgu politisko fonu un specifiskām lokālajām problēmām.

"Pašnoteikšanās harta" un cīņa pret Briseles un Berlīnes diktātu

Bavārijā meža īpašnieku kustība ir viena no spēcīgākajām un politiski ietekmīgākajām visā Vācijā, jo privātais mežs šeit pieder vairāk nekā 600 000 personu, bieži vien nododot to no paaudzes paaudzē. Bavārijas meža īpašnieki un federālās zemes valdība ilgstoši pretojas Berlīnes "Zaļo" vadītās ministrijas mēģinājumiem likumā nostiprināt stingrus ekoloģiskos kritērijus. Vislielāko sašutumu izsauca Eiropas Dabas atjaunošanas regula, kas pieprasa atjaunot vēsturiskos biotopus un ierobežot koksnes ieguvī, kā arī plāni pastiprināt birokrātisko kontroli un satelītnovērošanu. Bavārijas meža īpašnieku asociācija - *Bayerischer Waldbesitzerverband* - izmanto asu politisko lobiju un masveida publiskos protestus. Sadarbībā ar reģionālo valdību tika parakstīta "Harta par pašnoteikšanos meža apsaimniekošanā Bavārijā" - *Charta für eine selbstbestimmte Waldbewirtschaftung in Bayern*, demonstratīvi vērsties pret Briseles un Berlīnes ierobežojumiem. Tika pieņemts tā dēvētais "Minhenes aicinājums", kurā meža īpašnieki kopā ar lauksaimniekiem pieprasīja apturēt Eiropas Savienības regulas ieviešanu. Viņu arguments ir tāds, ka klimata pārmaiņu apstākļos nedrīkst noteikt "statisku dabas stāvokli", bet ir jāļauj pašiem īpašniekiem elastīgi pielāgot mežus nākotnei, nevis atstāt tos sabrukšanai.

Švarcvalde - konflikts starp "tuvāk dabai" tradīciju un jauniem aizliegumiem

Švarcvaldes reģionā situācija ir specifiska, jo Bādene-Virtemberga jau kopš 1980. gadiem lepojas ar savu paraugmodeli - "tuvāku dabai" mežsaimniecību, kurā liels uzsvars likts uz jauktiem mežiem. Tomēr likumu reformas ir radījušas plaisu arī šeit. Svarīgs ir likumdošanas izmaiņu fons, jo jaunais Federālā meža likuma projekts centās juridiski definēt, kas ir "labā mežsaimniecības prakse", piemēram, stingri ierobežojot smagās tehnikas pārvietošanos un nosakot obligātu mirušās koksnes daudzumu. Vietējā līmenī spiedienu izdara arī spēcīgā reģionālā Zaļo partija, kas virza ambiciozus dabas aizsardzības mērķus Švarcvaldes nacionālajā parkā. Protams, meža īpašnieki Švarcvaldē ir apņēmīgi cīnīties par savām tiesībām. Vietējais meža īpašnieku un apsaimniekotāju tīkls - *Landeswaldverband Baden -Württemberg*, cīņā neizmanto tik spēcīgu retoriku kā Bavārijā, bet gan stingru, uz faktiem balstītu opozīciju. Īpašnieki šeit norāda uz paradoksu - valsts pieprasa pāriet uz CO2 neitrālu bioekonomiku, kur koksne ir galvenais būvmateriāls, taču vienlaikus ar jauniem likumiem cenšas tik tālu ierobežot saimniekošanu, ka koksnes ieguve kļūs nerentabla vai juridiski bīstama, baidoties no sodiem pat par nejaušu likuma pārkāpumu. Īpašnieku galvenais sauklis šajās debatēs ir "Skaidri mērķi, bet elastīga rīcība". Viņi cīnās pret detalizētiem, absurdiem Berlīnes aizliegumiem, pieprasot saglabāt Švarcvaldes mežkopju paaudzēs uzkrāto kompetenci un brīvību pieņemt lēmumus uz vietas.

Saksija - postījumu krīze un pretošanās "pārlietu birokratizētam" likumam

Saksijā meža īpašnieki, kur aptuveni 46% ir privātie meži, atrodas vissmagākajā situācijā, jo reģionu pēdējos gados ir dramatiski skārušas vētras, sausums un tam sekojošā masveida egļu mizgraužu invāzija, īpaši Saksijas Šveicē un Rūdu kalnos. Kamēr Saksijas meža īpašnieki cīnās ar eksistenciālu krīzi un cenšas glābt to, kas palicis pāri no viņu audzēm, federālais likumprojekts viņiem uzlika papildu administratīvos slogus. Jaunās normas paredzēja detalizētus ziņošanas pienākumus, ierobežojumus koksnes izvešanai un stingrākus nosacījumus meža ceļu būvei un atjaunošanai. Saksijas Meža īpašnieku asociācija - *Sächsischer*

Waldbesitzerverband - pauž radikālu un pilnīgu veto jaunajām reformām. Savās pilnsapulcēs un publiskajos paziņojumos sakši nāca klajā ar skaidru vēstījumu Berlīnei: "Nost rokas no Federālā meža likuma!" Meža īpašnieku cīņas arguments ir balstīts uz resursu trūkuma izraisīto problēmu akcentēšanu. Laikā, kad meži ir jāpārveido un jāstāda no jauna pēc šīm katastrofām, valstij būtu jānodrošina finansiāls atbalsts un brīvība rīkoties, nevis jāinvestē laiks un nauda jaunā "paragrāfu birokrātijā". Saksijas meža un zemes īpašnieki uzsver, ka likumprojekts izrāda klaju "neuzticēšanos" mežkopjiem, kuri paši vislabāk zina, kā glābt savus mežus un zemi.

Cīņas esence

Visos trīs reģionos meža īpašnieku cīņa šobrīd nav vērsta pret dabas aizsardzību kā tādu - lielākā daļa atzīst nepieciešamību pēc jauktiem un pret klimata izmaiņām izturīgiem mežiem. Īpašnieku cīņa ir par īpašuma tiesību aizsardzību un uzticību. Vācijas meža īpašnieki pieprasa, lai valsts nevis diktētu stingrus aizliegumus un soda mērus caur jauniem likumiem, bet gan sniegtu finansiālu atbalstu un brīvību ekoloģisko mērķu sasniegšanai.

Lai mazinātu spriedzi starp stingrajām dabas aizsardzības prasībām un meža īpašnieku ekonomiskajām interesēm, Vācijas valdība pēdējos gados ir izvēlējusies pāreju no sodiem uz finansiāliem stimuliem. Tā vietā, lai īpašniekus piespiestu ar likuma varu, valsts maksā miljardos mērāmas subsīdijas tiem, kuri brīvprātīgi ievieš stingrus ekoloģiskos standartus un pielāgo mežus klimata pārmaiņām.